शङ्कून् संखिदेत् एवमितरान् समखिदत्" छा॰उ॰ ।

खिदिर पु॰ खिद्यते कृष्णपक्षे खिद–किरन् । चन्द्रे उज्ज्व॰ ।

खिद्यमान त्रि॰ खिद–ताच्छील्ये चानश् ।१दैन्यशीले२खेदयुक्ते च ।

खिद्र त्रि॰ खिद–दैन्ये रक् । १रोगे १दरिद्रे च उज्ज्वल॰ । "वलित्वा पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि !" अथ॰५।८४।१।

खिद्वन् त्रि॰ खिद–अन्तभूतण्यर्थे क्वनिप् । खेदकारके । "कस्ते किरयो दध्र खिद्वः" ऋ॰ ६।२२।४। "खिद्वः ! शत्रूणां खेदयितः!" भा॰ ।

खिन्न त्रि॰ खिद–क्त । १दैन्ययुक्ते, २अलसे,३खेदयुक्ते च । "खिन्नः कार्य्येक्षणे नृपः !" मनुः "तयोपचाराञ्जलिखिन्नहस्तया" रघुः ।

खिरहिट्टी स्त्री महासमङ्गायाम् राजनि॰ ।

खिल कणश आदाने तुदा॰ पर॰ सक॰ सेट् । खिलति अखेलीत् । चिखेल ।

खिल त्रि॰खिल–क । हलादिना १अकृष्टे क्षेत्रादौ२सारतः संक्षिप्ते पूर्वत्रानुक्तपरिशिष्टे, यथा ऋग्वेदे श्रीसूक्तादि, यजुर्वेदे शिवसंकल्पादि, महाभारते हरिवंशः । खिलेषु हरिवंश इति पुष्पिकाव्याख्याने "खिलो नारायणः प्रोक्तस्तद्गुणा इषवः स्मृताः" इति नीलकण्ठेनोक्तेः ४नारायणे पु॰। ततः अभूततद्भावे भूधातुना कृधातुना च समासः । खिलीभवति खिलीकरोति त्रि॰ । "खिलीभूते विमानानां तदापतभयात् पथि" कुमा॰ । "तौ सुकेतुसुतया खिलीकृते" रघुः । "पीड़यिष्यति न मां खिलीकृता स्वर्गपद्धतिरभोगलोलुपम्" रघुः ।
"विपक्षभखिलीकृत्य प्रतिष्ठा खलु दुर्लभाः" माघः । "धर्मशास्त्राणि चैव हि । आख्यानानीतिहासाश्च पुराणानि खिलानि च" मनुः । "अलं दग्धैर्द्रुमैर्दीनैः खिलानां शिवमस्तु वः" भाग॰ ६।४।१५ ।

खिल्य त्रि॰ खिले भवः यत् । खिलभवे लवणादौ । "यथा सैन्धवखिल्यः उदके प्रास्त उदकमेवानुविलीयेत" शतब्रा॰१४,५,४।१२। "स्यन्दयत् सिन्धुरुदकं तस्य विकारस्तत्रभवो वा सैन्धवः सचासौ खिल्योलवणशकलश्चेति सैन्धवखिल्यः" भा॰। २खिले परिशिष्टे पठिते च । "इदानीं खिल्यान्युच्यन्ते, वेददी॰ । तानि च "अग्निश्च पृथिवी च समेते" इत्यादीनि यजु॰ २६अ॰ गतानि । एवमृग्वेदे खिल्यानि दशमण्डले द्रष्टव्यानि ।

खिलेषु पु॰ खिलस्य हरेरिषुर्गुणो यत्र । हरिवंशे । तत्र हरिगुणाधिक्यवर्णनात्तथात्वम् । "खिलेषु हरिवंशे" हरिवंशस्याध्यायसमाप्तिषु पुष्पिका ।

खील पु॰ कील+पृषो॰ । कीलके । "त्रीणि शतानि शङ्कवः षष्टिः खीला अविचाचला ये" अथ॰१०।८।४ । [चुखुवे ।

खु ध्वनौ भ्वा॰ आत्म॰ अक॰ अनिट् । खवते अखोष्ट ।

खुङ्गाह पु॰ खुमित्यव्यक्तं शब्दं कृत्वा गाहते गाह–अच् । कृष्णपिङ्गलश्वेतवर्णेऽश्वे हेमच॰ ।

खुज स्तेये भ्वा॰ पर॰ सक॰ सेट् । खोजति अखोजीत् । चुखोज उदित् खोजित्वा खूक्त्वा खुग्नः ।

खुज्जा(ञ्जा)क पु॰ खुज–बा॰ आक बा॰ जुगागमो मुमागमो वा । देशतालवृक्षे रत्नमा॰ ।

खुड खञ्जे इदित् भ्वादि॰ आत्म॰अक॰ सेट् । खुण्डते अखुण्डिष्ट । चुखुण्डे । खुण्ड्यते ।

खुड भेदने चुरा॰ उभ॰ सक॰ सेट् । खोडयति–ते अचूखुडत्–त । खोडयाम् बभूव मास चकार चक्रे ।

खुड भेदे चुरा॰ इदित् उभ॰ सक॰ सेट् । खुण्डयति ते अचुखुण्डत् त ।

खुडक पु॰ खुलकः लस्य डः । गुल्मभागभेदे खुलकशब्दे दृश्यः "न्यस्ते तु विषमे पादे रुजः कुर्य्यात् समीरणः । वातकण्टक इत्येष विज्ञेयः खुडकाश्रितः" सुश्रु॰" भावप्र॰ तु "रुक् पादे विषमे न्यस्ते श्रमाद्वा जायते यदा । वातेन गुल्ममाश्रित्य तमाहुर्वातकण्टकम्" समानप्रकरणे खुडकाश्रित इत्यस्य स्थाने गुल्फाश्रयतोक्तेस्तस्य गुल्फांशार्थता ।

खुद भेदने सक॰ पर॰ अनिट् । खोदति अखोदीत् चुखोद । "चोदयत खुदत वाजसातये" ऋ॰ १०।१०१।१२ । माधवस्तु खुर्दधातोरेव तद्रूपमुक्त्वा रलोपश्छान्दस इत्याह वोपदेवधातुपाठे त् अयं धातुर्नास्ति ।"चनीखुदद् यथा सपम्" आश्व॰श्रौ॰ २।१०।१४। [खुरः ।

खुर विलेखने तुदा॰पर॰सक॰सेट् । खुरति अखोरीत् चुखोर

खुर पु॰ खुर–क । १शफे पशूनां पादश्रोणिस्थिते नखाधारे पदार्थे २कोलदले ३नखीनामगन्धद्रव्ये मेदि॰ । करणे घञर्थे क । ४नापितास्त्रभेदे शब्दर॰। ५खट्वापादे(खाटेर खुरा) धरणी । "उद्यत्कृशानुशकलेषु खुराभिघातात्" माघः । "रजःकणैः खुरोद्धृतैः" रघुः । खुरशब्दस्य बह्वा॰ङीप् वा खुरी । तेन स्त्रीत्वमप्यस्य ।

खुरक पु॰ खुर इव कायति कै–क । तिलवृक्षे शब्दच॰ ।

खुरणस्(स) त्रि॰ खुर इव नासिकाऽस्य नसादेशः टच्